

O.Lutsu ja A.Mälgu teosed juudi keelde

„Sajaprotsendilise ärirahva“ eriharrastusi vaimse kultuuri alal.

Eesti kirjanduse tutvustamine välismaal.

„Uudisleht“, 21.1.1937

Eesti juut veeretab värse

Tavaliselt on meil juute peetud vähemusrahvuseks, kelle huvipiirkond saja-
protsendiliselt piirdub vaid äritsemisega. Selle standartarusaamise juures laiemaile
hulkadele tuleb omaette üllatusena uudis, et eesti juutide noorem ja keskmine põlv praegu
osutab üsnagi suurt huvi eesti vaimse kultuuri saavutuste vastu. Mitmed kandvamad kujud
kohaliku juutkonna intelligentsi perest omavad koguni märkimisväärseid teeneid eesti
kirjanduse ja kunsti tutvustamise alal välismaal. Lisaks senisele tööle, **üritab sel alal praegu
tähelepanuvamat dr. Boris Mirwits¹**, kellel on käsil A. Mälgu romaani „Õitsev meri“ ja O.
Lutsu romaani „Soo“ tõlkimine juudi keelde.

Tõlkija, kes ühtviisi on seotud arstipraktikaga kui ka
äriiga, kurdab ainult, et töö ajapuuduse tõttu ei edene
küllaldase kiirusega. Millal Lutsu ja Mälgu teosed
juudikeelseina ilmuvad trükis, on veel selgumata. Takistusi
valmistab siin asjaolu, et Eesti juutkond on niivõrd
väikesearvuline, et raamatu kirjastamine end ei saa tasuda.
Kui teosed leiavad ka väljaspool Eesti piire poolehoidu,
oleks rahalised raskused hoobilt lahendatud.

Kuna juutide noorem põlv oma suuremas enamuses
ei pea kuigi palju lugu oma esiisade, heebrea keelest, on hr.
B. Mirwits valinud **jidiši, kui juutide poolt tarvitava elava
keele.**

Dr. B.Mirwits, kes on lõpetanud Tartu Ülikooli
arstiteaduskonna ja vabatahtlikuna võtnud osa ka meie Vabadussõjast, on juba kümmeaastat
tegelenud Eesti kirjanduse tutvustamisega välismaal, samal ajal esinenud ka

¹ Boris (Baruch Mordche) Mirwits (või Mirvitz) sündis 18.8.1896 Tartus. Isa – David-Schlomo, Kaunase kubermangust, ema – Sofia Klein, Lätist. 1921. a. abiellus Rasse Kaplaniga Tartust. Kõõnditud, suri SevUralLag'is 1946. aastal. Abikaasa ja tütre Aviva (s. 1933) saatus ei ole teada. [M.R.]

asjaarmastaja-tõlkijana. Varssavis ilmuvas suures kirjanduslikus ajakirjas „Literarische Blätter“ on ta aegajalt ilmutanud kokkuvõtteid ja referaate Eesti kirjanduse uudistoodete üle. Eriti on märkimist leidnud sellised teosed, milles esinevad ka juudi tüübid. Nii on referaate ilmunud A. Gailiti „Isade maa“, M. Metsanurga „Jäljetu haua“ ja E. Krusteni novelli „Sada halli juust“ kohta. Need märkmed enamusest on olnud heatahtlikud ja tunnustavad, kuna **etteheidete osaliseks on saanud ainult H. Visnapuu näidend „Madaam Sohk ja pojad,“ oma tendentsi pärast, mis juutide arvates olevat õigustamatult juudivaenuline .**

Eesti vaimse kultuuri tutvustamise töö hulka võiks arvata ka rohkeid ettekandeid, milliseid dr. B.Mirwits on esitanud meie kirjanike teoste kohta eriti „Bjaliku“ seltsis ja korp. „Limuvias“. Eesti kirjanduse tutvustamiseks kitsamaile ringkondadele on „Soo“ ja „Isade maa“ nüüdne tõlkija varemalt ainult huvist asja enese vastu juudi keelde tõlkinud mitmeid lühemaid palasid eesti kirjandusest . Trükkis nendest siiski ükski seni veel pole ilmunud. Peale muu dr. Mirwitsil on kavas eesti keelde tõlkida juudi novellisti Perez`i teoseid .

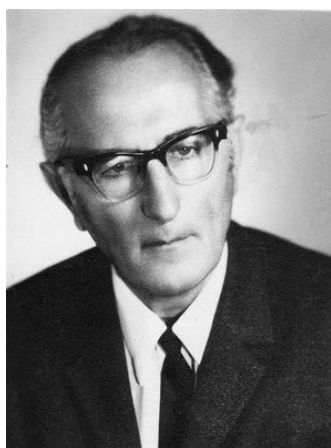
Ka „Bjaliku“ seltsi tegelane H. Bant² kuulub nende hulka, kes omavad teeneid eesti kirjanduse tutvustamises juutkonnale. Tema on juudi keelde tõlkinud mitmeid eesti kirjanike teoseid, nendest nimekana A. H. Tammsaare näidendi „Juudit“. Möödunud aastal oli kohalikul juudi näitetrupil kavatsus „Juudit“ ka lavale tuua, kuid kavatsus millegi pärast jäi siiski üksnes kavatsuseks.

² Hirsch (Herman, Härmo) Band (Bant, Pant) sündis Kaunase kubermangus 12.3.1895. Isa – Iisrael, ema Sara. 1918. a. abiellus Tallinnas Hilda-Kristiine Leppikuga. Arreteeritud kui juut ja paigutatud Patarei vanglasse. Hukatud 28.9.1941. Loe pikemalt tema poja Guido Pandi raamatus „Ajatu veerel“, Tallinn, 2009. Katkendeid võib lugeda siit <http://eja.pri.ee/history/Holocaust/Pant1.pdf> ja siit <http://eja.pri.ee/Culture/Pant2.pdf> [M.R.]

Samasse peresse kuulub ka juudisoost Tallinna advokaat **J. Gens**³, kes ka ise varemalt tegutsenud kunstnikuna, olnud koguni õpetaja "Pallase" kunstikoolis ja nüüd oma eriharrastusena tunneb huvi kunstiajaloo ja kõigi kunstiküsimuste vastu. Tema on juudi ringkondades korduvalt pidanud referaate eesti kunsti, eriti aga A. Vabbe ja K. Mägi loomingu kohta.

Veel võiks märkida proua E. Zitomirskit⁴, kes tegeliku luuletajana rohkem on tuntud välismaal, kus ajakirjad tihti on avaldanud ta luuletusi. Tema on juudi keelde tõlkinud eeskätt kõige rohkem Tuglase loomingut, siis veel ka Visnapuu ja teiste luuletusi. Tema tõlkeid ja algupärandeid on ilmunud mitmes juudi ajakirjas välismaal, mil puhul on tehtud talle komplimente õnnestunud tõlgete arvel. Juudi kirjandusest on proua Zitomirski eesti keelde tõlkinud Perezi töid.

Juudi haritlaskond rajab nüüd kõige rohkem lootusi Pärnust pärit olevale noorele juudi noormehele **Š. Haitovile**⁵, kes praegu õpib Tartu Ülikoolis arstiteadust. Temas tahetakse näha uut kirjanduslikku talenti. Š. Haitov on oma senised kirjanduslikud katsetused avaldanud ainult eesti keeles. **Viimati ilmus temalt koguni üks luuletuskogu „Eesti Arstis“**. Kuuldub, et lähemal ajal olevat temalt oodata eesti keelse novellikogu ilmumist.

³ Julius (Idel) Gens (või Genss) sündis 5.11.1887 Tartus. Isa – Ber - Žasliai'ist Leedumaal, ema - Itta Menaker - Vilniusest. 1921. a. abiellus Berta Maltinskiga Tallinnast. Suri 2.2.1957 Tallinnas. Poeg Leo Gens ja tütar Inna Gens.

⁴ Ester Zitomirski (n. Zipukov) sündis 14.1.1897. a., kasvas üles Kõu külas. 1921. a. abiellus õpetaja Mottel Zitomirskiga. Suri 1985. a. Tallinnas.

⁵ Šmuel (Schmuel) Haitov sündis 27.5.1909. a. Pärnus. Isa – plekksepp Leib Haitov Biržaist Leedus. Ema – Frida Berman Riiast. 1938. a. abiellus Frida Krakuseniga Pärnust. Dr. Š. Haitov suri 1984. a. Pärnus.

Tallinna juutide perest kuulub veel nende sekka, kes püüavad eesti kultuuriga ja kirjandusega pidada tihedat sidet, noor juudi advokaat B. Levin⁶, kes sageli on esinenud ettekannetega eesti kirjanduse üle.

Samuti on „Bjaliku“ koorijuht *J. Margolin*⁷ juudi keelde tõlkinud mitmeid eesti tuntumaid laule.

Üsna avar kultuurautonoomia ja eestlaste sallivus nii juutide kui ka teiste vähemusrahvuste vastu, **on juute sõbralikumalt häälestanud eesti asjade ja töö vastu**, nagu seda sageli ei saa märkida meie teiste vähemusrahvuste kohta. Paljude teiste riikide kõrval suhteliselt soodsamast õhkkonnast juudi vähemusrahvuse suhtes, on ka tingitud juutide huvi eesti vaimse kultuuri vastu. Nii on Eestis olukord tõepoolest selline, et meie juudid eranditult ei tegele ainult äriaga ega veereta sõrmede vahel kroone, vaid samal veeretavad ka värse ja peavad koosolekuid eesti kirjanduse üle.

⁶ Benzion Levin sündis 31.3.1906. a. Narvas. Isa – Isak Schaja Levin Mogilevi kubermangust, ema – Perle Sack samuti Mogilev kubermangust. Abikaasa - Zipora Bovschover Lätist. Tuntud advokaat. Suri 9.1.1990. a. Tallinnas.

⁷ Jakob Margolin sündis 28.4.1890. a. Bobruiskis Valgevenel. Eestis 1914. aastast. Isa – Josif Margolin, ema – Olga Rapoport. 1919. aastal abiellus Elena Rubanovitschiga Tallinnast, kuid 1936. a. läksid lahku. Suri 1.9.1974. a. Chicago's, USA.